

Amts-Blatt

der

Königlich Brombergischen Regierung.

No. 50.

Bromberg, den 13. Dezember 1816.

Polizei = Angelegenheit.

Die Aufnahme der statistischen Tabelle betreffend.

Względem tabell statystycznych.

In allen Provinzen des Staats wird jährlich, nach einem vorgeschriebenen Formular, eine Tabelle von allen statistischen Notizen aufgenommen, welche in der Regel und mit Wahrscheinlichkeit eines zuverlässigen Resultats durch die örtlichen Polizei-Behörden sich erlangen lassen. Die Aufnahme solcher statistischen Tabellen soll nach Anordnung der Ober-Behörde vom Jahre 1816 ab auch im hiesigen Regierungs-Departement stattfinden. Das Geschäft der speziellen Aufnahme liegt, wie schon erwähnt, den örtlichen Polizei-Behörden ob, mithin in den Städten den Polizey-Direktoren und Magistralen, in den Domainen den Königl. Domainen- und Intendantur-Beamten, für die adelichen Güter den Voigt-Ämtern, deren Stellvertretern und den Domainen unter Leitung der Kreis-Behörden oder Landrätlichen Ämter. Mit Anschluß des Polizey-Direktors der Departementsstadt Bromberg, welcher die statistische Tabelle von seinem Bezirk nach besonderer Anweisung unmittelbar an uns einreichen wird, haben sämtliche genannte Unter-Behörden die Spezial-Tabellen von ihren Polizeybezirken an das Landrätliche Amt ihres Kreises einzureichen. Die Landrätlichen Ämter sehen aus diesen Spezialen die Haupttabelle von ihren Kreisen

W in wssykich Prowincyach Państwa sporządzona bywa co rok podług przepisanego schematu tabella wssykich wiadomości statystycznych, które pospolicie i z pewnością niezawodnego rezultatu Władze policyjne miejscowe zbierają. Sporządzenie podobnych tabell statystycznych podług rozporządzenia Władzy wyższyć od roku 1816. pożąwszy i w tuteyszym Departamencie Regencyjnym nastąpić ma. Sporządzenie szczególnych tabell należy, iak iuż wyżey powiedziano, do Władz policyjnych miejscowych, a zatem w miastach do Dyrektorów Policyi i Magistratów, w Ekonomiach do Królewskich Urzędników ekonomicznych i intendanturalnych, w dobrach szlacheckich do Urzędów wóytowskich ich zastępców i Dominiów pod pośrednictwem Władz powiatowych lub Radców ziemianskich. Wyłączaiąc Dyrektora Policyi miasta departamentowego Bydgoszczy, który tabellę statystyczną z okręgu swego podług szczególnego zalecenia bezpośrednio do nas pada, powinny wssykie powyżey rzeczone Władze niższe tabellę szczególnę z okręgów swych policyjnych do Rady cy ziemianskiego powiatu właściwego podać. Radcy

zusammen, worüber sie durch eine besondere Verfügung näher instruiert werden sollen, und müssen diese Haupttabelle zum 1sten März jeden Jahres, pro 1816 also zum 1sten März 1817. an uns einreichen.

Sämmtliche genannte Behörden werden daher angewiesen, das Geschäft der speziellen Aufnahme der statistischen Tabelle gleich mit dem Schlusse des laufenden Jahres in den ersten Tagen des Januar Monats anzufangen, und die Spezial-Tabellen bei 2 Thlr. unerläßlicher Strafe bis zum 1sten Februar an das Landrätliche Amt ihres Kreises einzureichen. Die Landrätlichen Aemter aber werden hierdurch aufgefordert, bei Versäumung des Termins und Ermangelung gültiger Entschuldigungsgründe von den säumigen Behörden die hier gedrohte, mit Androhung einer anderwelten Strafe, und Festsetzung eines neuen aber kurzen Termins, sofort einzuziehen, und das Verzeichniß davon an uns einzureichen. Um den Behörden die Anfertigung der statistischen Tabelle zu erleichtern, sind die Schemata dazu gedruckt worden, und zwar in gleicher Art, wie bei den durch die Amtsblatt-Verfügung vom 25ten Oktober c. schon bekanteten Beschränungs-Listen, zwei verschiedene Arten. Diejenigen Behörden zu deren Gebrauch die größern Formulare bestimmt sind, erhalten über die Anwendung derselben besondere Anweisung. In den kleinern Formularen werden die Ueberschriften in beiden Sprachen, Deutsch und Polnisch, abgedruckt, so daß solche allen Behörden, welche der einen oder der andern Sprache nicht mächtig sind, verständlich seyn werden. Von diesen kleinern Formularen, welche zum Gebrauch auf fünf Jahre, nämlich für die Jahre 1816 bis inkl. 1820, eingerichtet sind, erhält jede Unterbehörde zwei Exemplare, von welchen sie das eine als Konzept und zur eigenen Notiz zurück behält; das zweite aber als Reinschrift jedesmal für das durch die Ueberschrift bestimmte, und nun zuerst für das laufende Jahr 1816 gehörig ausgefüllt, an das Landrätliche Amt einzureichen hat; diese Reinschrift wird dann jeder Behörde im nächstfolgenden Jahre zur neuen Eintragung und so ferner wieder zugestellt.

Die Nachrichten sind von sämmtlichen, unter der Aufsicht jeder Polizei-Behörde stehenden Ortschaften, Etablissements u. s. w. zusammen genommen summarisch in Einer Reihe nachzuweisen.

siemianscy ułożą z szczególnych tych tabel, tabelle główne z swych powiatów, względem czego osobnym urządzeniem zainformowani zostaną, i powinni główne te tabelle 1go Marca każdego roku, z atem sa rok 1816, 1go Marca 1817. nam podać.

Zalecamy przeto wszystkim na wstępie rzeczonym Władzom, aby czynność sporządzenia szczególnych tabell statystycznych zaraz na końcu roku bieżącego w pierwszych dniach miesiąca Stycznia rozpoczęły, i tabelle szczególne pod nieomylną karą tal. 2, do dnia 15. Lutego Radzey ziemiańskiemu ich powiatu podaly. Radzców zaś siemiankich wywamy ninieyszym, aby w razie opóźnienia się w terminie i w niedostatku ważnych powodów uniewinienia się, od Władz opieszających ustanowioną karę z zagrożeniem obustrzenia ię i postanowieniem nowego lecz krótkiego terminu, natychmiast ściagnoli, i specyfikacyą w tęj mierze nam podali. Dla ułatwienia zaś Władzom czynności przy sporządzeniu tabell statystycznych, wydrukowane zostały w tym celu wzory w dwóch różnycch rodzajach w ten sam sposób, jak już urządzeniem z dnia 25. Października r. b. przez Dziennik urzędowy wiadomo uczyniono. Władze te dla których większe wzory przeznaczone są, odbierą względem użycia onych szczególne zalecenie. W mnieyszych formularzach będą napisy w obóch językach to iest: niemieckim i polskim wydrukowane tak, że przez wszystkie Władze, które tego lub owego języka nieposiadaia, zrozumiane bydz będą mogły. Z wzorów tych matych, które do użytku na lat pięć, to iest: na lata 1816. do 1820. włącznie sporządzone są, odbierze każda Władza niższa dwa exemplarze, z których jeden iaku koncept dla własney wiadomości otrzymać, drugi zaś na czytło przepisany każdą razą sa rok napisem oznaczony, teraz zaś nayprzód za rok bieżący 1816. dokładnie uzupełniony, Radzey ziemiańskiemu przesać powinna, tak na czytło przepisany exemplars każdego następnego roku Władzy do uzupełnienia onegoz przesyłany bydz powinien.

Wiadomości powinny bydz z wszystkich miejsc, i. t. d. pod nazwą każdej Władzy policyiney zostających, summarycznie w iednym rządzie wykazane. Gdy zaś pod dozo-

Wo etwa unter der Aufsicht einer kaiserlichen Polizei-Behörde zugleich ländliche Ortschaften stehen, müssen die Nachrichten von letztern abgesondert, und in ein eigenes Formular eingetragen werden, dessen Zufertigung die Magisträte in solchen Fällen nur in Zeiten bei uns nachzusuchen haben.

Durch die vorbemerkte Einrichtung wird den Behörden das Aufnahme-Geschäft unstreitig sehr bedeutend erleichtert. Es läßt sich daher erwarten und fordern, daß sie es mit vorzüglichster Genauigkeit und Zuverlässigkeit vollziehen werden. Nicht allein werden die Landrätlichen Ämter verpflichtet, die von ihnen zu sammelnden Spezial-Tabellen einer sorgfältigen Prüfung zu unterwerfen, sondern ein gleiches wird auch hier geschehen, wenn die Haupttabellen der Kreise von den Landrätlichen Ämtern bei uns eingehen. Wo offenbare Fehler oder Unrichtigkeiten sich zeigen, oder doch Verdacht deshalb entsteht, sollen Lokal-Becherchen verfügt, und es werden denn dem Schlichtigen nicht bloß die Diäten und Reisekosten des Kommissarij zur Last gelegt, sondern noch nach dem Grade der Nachlässigkeit oder des bösen Willens empfindliche Strafen gegen ihn verhängt werden.

Die Landrätlichen Ämter werden hierdurch angewiesen, in den vorausgesetzten Fällen die Lokal-Becherche immer sogleich, und ohne vorherige Rücksicht zu veranlassen, und uns nur vom Resultat Anzeige zu machen.

Die Schemata werden theils von uns unmitteibar, theils durch die Landrätlichen Ämter vertheilt werden.

Zur Erläuterung der Ueberschriften, und um Irrthümern entgegen zu kommen, dienen nach folgende Bemerkungen:

1. Da die statistische Tabelle für die ganze Monarchie eine und dieselbe ist: so haben eine Menge Kolonnen darin aufgenommen werden müssen, die Gegenstände enthalten, welche nur in einzelnen Realerungs-Bezirken vorkommen können, und in den übrigen daher natürlich unausgefüllt bleiben. So wird mancher einzelne Kreis oder manche einzelne Stadt vielleicht nicht ein Viertel der Kolonnen auszufüllen haben. Die Unterbehörden werden hierauf ausdrücklich aufmerksam gemacht, indem hiernach nicht jede Kolonne eine gerade an sie gerichtete Frage enthält.

2. Eben dieser großen Allgemeinheit wegen ist es nicht zu vermeiden, daß manche örtliche Um-

rem Wfadyz policyney mieyskiy miesca wieyskie zoftaj, tam wiadumosci z nich zagnione, odosobajone i do wfasciwego formularza, (o nadestanie ktorego Magistrat w podobnym razie do nas udac sie ma) wciagnione bydz powinny.

Przek dopiero rzeczony rozporządzenie znacznie ulzy sie Wfadzom w zafatwieniu czynnosci tej. Dla czego spodziewamy sie, ze czynnosz ta z naywieksza akuratnoscia i pewnoscia uskuteczni. Nietylko Radcy ziemianscy obowiazani sa tabelle szczegolne przez nich zebrane dokladnie rozpoznawac, tak iak podobniez i przez nas skore glowne tabelle powiatowe od Radcow ziemianskich nadeydz, sprawdzane beda. Jezeli sie oczywiste omyki lub nierzetelnosci okaza lub tez z powodu tego watpliwosc zaydzie, natenczas sledztwo na miescu postanowione, i na winnego nietylko diety i kosztu podrozy Kommissarsa wlozone, lecz tez podlug stopnia opieaszalosci lub stey chaci kary surowe wymierzone zoftaj.

Radcom ziemianskim ninieyszem zalecamy, aby w powyzzszych razach natychmiast miescowe sledztwo bez poprzedniczego zapytania przedsiebrali i o skutku tylko tego nas uwiadomiali.

Wzory ozescia besposrednio przez nas, czescia przez Radcow ziemianskich podzielone zoftaj.

W celu zas objaśnienia napisow i zapobiezienia omytkom wydarzyc sie mogacych, nastepne przepisy za zasadę sluzyc ma:

1. Gdy tabella statystyczna dla caly Monarchii jest jedna, przeto w niy wiele kolumn zawierajacych rozne przedmioty, ktore w szeregolnych tylko okragach wydarzyc sie mogą, w innych zas naturalnie nuzupelnione niestaj, obitych bydz musialo. Zatem nie jeden podobno szczegolny powiat lub szeregolne miasto czwartey czesci kolumn do uzupełnienia miec niebedzie. Zwracamy przeto Wfadz nizszych na to uwage, ile ze podlug tego nie kazda kolumna wyrazne do nich obeymuie zapytanie.

2. Z przycsyny wielkiego tego ogla zapobiezyc podobniez niemozna, aiczy in-

stände vorkommen werden, für welche sich in den Tabelle keine Kolonne findet, für welche aber in den kleinen Formularen am Schlusse ein hinlänglicher Raum gelassen worden ist. Die Behörden haben daher bemerkenswerthe Notizen ihres Bezirks, worüber das Schema nicht besondere Kolonnen schon enthält, in diesen offenen Raum einzutragen, und die Landrätlichen Aemter werden beauftraget, von den diesfälligen Bemerkungen eine eigene Zusammenstellung zu machen, und der Haupttabelle des Kreises beizufügen.

3. Die Zahl der einzelnen Ortschaften, z. B. wie viel Dörfer, Vorwerke und einzelne Anlagen vorhanden sind, ist nicht in die Tabelle aufgenommen. Von den Landrätlichen Aemtern ist kürzlich Befehl der neuen Kreis-Einteilung ein genaues statistisch-topographisches Ortschafts-Verzeichniß schon eingefordert, welches die nöthigen Nachrichten nach dem gegenwärtigen Zustande enthalten wird. In der Folge aber ist alljährlich ein zuverlässiges Verzeichniß der seit Aufnahme der letzten statistischen Tabelle etwa eingegangenen oder neu entstandenen Ortschaften, wie auch der etwa veränderten Namen schon vorhandener Ortschaften zugleich mit der statistischen Tabelle einzutragen.

4. In den Rubriken oder Kolonnen von No. 1 bis 15 des statistischen Formulars werden die vorhandenen Gebäude aufgezählt, und wird dabei folgendes bemerkt:

a) die einzeln stehenden Ställe sind nur dann als eigene Gebäude aufzuführen, wenn sie auf einem steinernen Fundamente oder auf Pfählen feststehen, nicht aber solche, welche, wie in manchen Gegenden vorkommt, auf losen Unterlagen, z. B. auf untergeschlagenen Steinen oder Klöcken ruhen, und also transportabel sind.

b) ein jedes Gebäude ist nur Einmal, und zwar nach seinem Hauptweck aufzuführen, so daß ein Wohnhaus, bei welchem eine Scheune und ein Stall unter einem Dache angebracht sind, nur unter den Wohnhäusern, nicht aber unter den Scheunen und Ställen verzeichnet wird.

c) wenn Schmelzen, Brauhäuser, Malzhäuser, Backhäuser, Darren und dergleichen Gebäude abgefordert stehen, und nicht bei den Wohnhäusern angebanet sind: so gehören sie als

kowe niektóre miescowe przedmioty wydarzyć się niemiały, dla których w tabelli kolumny niemasz, i dla tych przecież w małych wzorach na końcu dostateczna miesce pozostawione jest. Powinny przeto Władze wiadomości ich powiatu warte namienienia, których wzór szczególnych kolumn nieobeymuie, w miesce to otwarte zaciagnąć, Radców zaś ziemiańskich upoważniamy, aby s tym podobnych uwag szczególny wykaz ułożyli i do główney tabeli powiatowey włączyli.

3. Ilość miesc szczególnych z. p. wiele się wsiów, folwarków i szczególnych zakładów snayduie, nie jest w tabeli objęta. Od Radców ziemiańskich sążdana już została niedawno w celu nowego podzielenia powiatów dokładna statystyczno-topograficzna specyfikacya miesc, która wiadomości potrzebne według stanu teraźniejszego obeymować będzie. Na przyszłość zaś powinien być corocznie dokładny wykaz od czasu sporządzenia ostatnich tabeli statystycznych zniszczonych lub nowo powstałych miesc, iakoteż nastąpić mogących zmian nazwisk snaydujących się już miesc, wraz z tabelą statystyczną podawany.

4. W rubrykach lub kolumnach wzoru statystycznego od Nr. 1. do 15. powinna być ilość snaydujących się budynków wyrażona, przyczem namienienia się co następuje:

a) pojedynczo snaydujące się miesca wtenczas tylko jako właściwe budynki zaciagnione być mają, gdy na fundamentach kamiennym lub na palach stoją, nie są te, które iak się w niektórych okolicach wydarza, na samych podwalinach n. p. podłożonych kamieniach lub kłocach zbudowane azatém i przeniesione być mogą;

b) każdy budynek powinien podług głównego swego przeznaczenia raz tylko być zaciagniony tak, zęby dom mieszkalny przy którym się stodoła lub stajnia pod jednym dachem snayduie, pod rubryką domów tylko mieszkalnych nie zaś pod rubryką stoddół i stajen był zapisany;

c) jeżeli się kuźnie, browary, stodownie, piekarnie, suszarnie i tym podobne budynki odosobnione snaydują, i do budynków mieszkalnych przybudowane nie-

zur Fabrication bestimmte Gebäude in die Kolonne No. 4.

- d) in No. 1 sind bloß die Gebäude anzunehmen, in welchen ausschließlich wirklicher Gottesdienst gehalten wird, nicht aber andere, den Kirchen gehörende Gebäude, oder Prediger-, Küsterhäuser und dergleichen mehr.
- e) alle Bauart ohne Holz, also auch die mit Lehnwänden, wird zu den massiven Bauarten gerechnet.
- f) die Summe aus den Rubriken No. 1 bis incl. 5 zusammen genommen, muß mit der Summe aus No. 6 bis incl. 8, dergleichen mit der Summe aus No. 9 bis incl. 11 zusammen genommen, genau übereinstimmen.
- g) alle Feuer-Sozialitäten, die vom Staate als privilegierte oder wenigstens konzeffionirte Gesellschaften behandelt werden, und als solche unter der allgemeinen polizeilichen Aufsicht der Regierung stehen, sind zu den öffentlichen zu rechnen. Unter Privat-Versicherern und Privat-Versicherungs-Anstalten sind nur solche zu verstehen, die nicht vom Staate ausdrücklich befristet und öffentlich anerkannt sind, wie z. B. die Hamburger und andere ausländische Versicherungs-Anstalten.

5. Die Kolonnen von No. 16. bis 93. enthalten die persönlichen Verhältnisse der Landeseluwohner, wobei der Religion's Unterschied gar nicht in Betracht kommt; dagegen ist hiebei sorgfältig zu beachten, daß die zum lebenden Heere gehörenden Personen hler nicht mit zu zählen sind, indem das Königl. Krieger's-Ministerium die hiesher gehörenden Nachrichten einzuber und dem statistischen Bureau verfassungsmäßig mittheilt. Darmit aber bei der Bestimmung der Personen, welche die Militär-Behörden, als zu ihnen gehörig, aufnehmen, überall ganz gleichmäßig verfahren werde, ist folgendes allgemein festgesetzt:

- a) daß alle Militär-Personen, welche sich zur Zeit der Aufnahme an einem Orte, wo keine Garnison steht, auf Urlaub befinden, mit dem Theil ihrer Familie, welchen sie bei sich haben, von der Civl-Polizei-Behörde ihres zeitigen Aufenthalts konfirmirt werden sollen.
- b) daß es mit Militär-Personen, welche noch nicht ganz entlassen, sondern nur vorerst außer Thätigkeit gesetzt sind, eben so gehalten werden soll,

sz; natenczas iako budynki do fabrykacyi należące do kolumny Nro. 4 należą; pod Nrm. 1. te tylko budynki, w których się li tylko nabożeństwo odbywa, nie zaś budynki do kościołów należące lub domy niższe i organizatorskie tudzież tym podobne sziaciagnione być powinny;

- e) wszelka budowla bez drzewa, zrazem i w lepiankę do budowy w mur postawioney rachować się ma;
- f) summa z rubryk Nr. 1. aż do 5. włącznie rachując, powinna się z summami z Nr. 6. do 8. włącznie, tudzież z summą z Nr. 9. do 11. włącznie zgadzać;
- g) wszystkie towarzysztwa ogniowe, które przez Rząd iako towarystwa uprzywilejowane lub przynajmniej koncessyowane uważane są, i iako takowe pod ogólnym policyjnym dozorem Regencyi zostają, do towarzystw publicznych rachowane być powinny. Pod nawiskiem zaś prywatnych zabezpieczycieli i prywatnych instytucyj zabezpieczenia, takowe tylko rozumieć się mają, które przez Rząd wyraźnie zatwierdzone i publicznie uznane nie są, iak n. p. hamburskie i inne zagraniczne zabezpieczenia instytucyj.

5. Kolumny od Nro. 6. do 93. obejmują osobiste mieszkańców kraju, przy czém różnica religii na żadną niezasługnie uwagę, przeciwnie zaś ściśle na to uważać należy, aby osoby do wojska regularnego należące, tutaj rachowane nie były, gdyż Ministerjum wojny należące tu wiadomości ściąganie i biórowi statystycznemu w sposób przepisany udzieli. Aby zaś przy spisie osób do Władz wojskowych należących, wszędzie równo postępowano, postanowiono w powszechności co następuje:

- a) że wszystkie osoby wojskowe, które się podczas spisu w miescu, gdzie żadnego garnizonu nie masz, na urlopie znajduję, z częścią ich rodziny, którą przy sobie mają, przez Władze policyjne cywilne ich pobytu czasowego, spisane być powinny;
- b) że z osobami wojskowymi, które zupełnie ieszcze od służby uwolnione nie zostały i poprzednio tylko nieczynnymi są, podobnie postąpić należy.

- c) Daß dagegen an Orten, wo sich Garnison befindet, sowohl die eigentlich zur Garnison gehörigen Personen mit ihren Familien und Domestiken, als auch die zur Zeit der Aufnahme im Orte befindlichen beurlaubten Militär-Personen mit dem Theil ihrer Familie und Domestiken, den sie bei sich haben, ferner der Theil der Familie answärtiger beurlaubter Militärs, der am Garnisonorte zurückgeblieben ist, und endlich die am Orte lebenden inaktiven, jedoch noch nicht entlassenen Militär-Personen mit ihren Familien von der kompetenten Militär-Behörde der Garnison konfigniert werden sollen.
- d) Daß Militärs im wirklichen Dienste, welche nach Orten innerhalb Landes, wo keine Garnison steht, kommandirt sind, bei der Garnison des Korps, wozu sie gehören, konfigniert werden sollen. Wenn sich dagegen, dergleichen Kommandirte an Orten, wo Garnison ist, befinden: so soll sie die dortige Militär-Behörde konfignieren.
- e) Daß von der Landwehr nur allein die beim Staabe sich wirklich im Dienst befindenden Offiziere, Unteroffiziere und Gemeinen und deren Familien, von den Kommandeuren der Landwehr, Regimenter in die Listen aufgenommen werden sollen; wogegen alle beurlaubte Landwehrmänner, so wie die Beurlaubten von den Regimentern des stehenden Heeres, ungleich zur Kriegesreserve entlassene Leute, wegen der oftmaligen, den Regimentern unbewußten Veränderungen des Domicilii den Civilbehörden zur Aufzeichnung überlassen bleiben.

Nur das, was hiernach ad a. b. und c. von den Civilbehörden aufzunehmen ist, gehört in die statistische Tabelle. Was dagegen aber nach c. und d. die Militärbehörden aufzunehmen haben, wird besonders besorgt.

In Ansehung einzelner, die persönlichen Verhältnisse betreffenden Rubriken von No. 16. bis 23. werden die Behörden noch auf Nachsehendes aufmerksam gemacht.

6. Die Summe aus den Rubriken 16 bis incl. 21. zusammen genommen, muß mit der Summe in Rubrik 22. desgleichen die Summe aus den Rubriken 23. bis incl. 27. zusammengewonnen, mit der Summe in Rubrik 28. genau übereinstimmen,

c) że przeciwnie w miejscach gdzie się garnizon znajduje, tak osoby z ich familiją i służącemi istotnie do garnizonu należące, iakoteż osoby woyskowe urlopowane w czas spisu w miejscu znajdujące się, z częścią ich familii i służącemi których przy sobie mają, dalej część familii za granicą miejsca woyskowych urlopowanych w miejscu garnizonowym pozostają, a nakoniec osoby nieczynne lecz z woyskiem ieszcze niewolnione z ich familiją, właściwa Władza woyskowa garnizonu spisać powinna.

d) że woyskowi w czynney służbie będący, którzy do miejsc wewnątrz kraju gdzie się żaden garnizon nieznajduje, kommanderowani zostali, w tym korpusie garnizonu do którego należą, spisani być powinni. Jeżeli się tym podobni kommanderowani w miejscach gdzie woysko garnizonu stoi, znajdują, wówczas powinna ich tuteysza Władza woyskowa spisać.

e) że z półków obrony krajowey (Landwehr) o tyle officierów w sztabie służbę pełniących, podofficierów tudzież żołnierzy prostych i ich familie, kommanderujący półkami obrony krajowey w listy wciągnąć powinni, przeciwnie zaś wszystkich żołnierzy urlopowanych z półków obrony krajowey, iakoteż z półków woyska regularnego, tudzież do rezerwy wojenney uwolnionych ludzi, z powodu bardzo często niewiadomych półkom smiać ich zamieszkania, Władze cywilne spisać mają.

To tylko, co podług tego ad a. b. i e. przez Władze cywilne spisane być ma, należy do tabelli statystycznej. Co zaś podług c. i d. Władze woyskowe spisać mają, szczególnie postanowione będzie.

Względnie rubryk szczególnych od No. 16 do 23 stosunków osobistych dotyczących się, zwraca się ieszcze Władza uwaga następujące przepisy:

6. Summa z rubryk 16 do 21 włącznie pospół rachując, powinna się z summą w rubryce 22, podobnież summa z rubryk 23 do 27 włącznie pospół rachując, z summą w rubryce 28, iak się przy racelném pracyzeniu

wie bei richtiger Aufsicht sich von selbst ergibt. Eine gleiche Uebereinstimmung muß statt finden:

- a) bei der Summe aus den Kolonnen 22. und 28. mit der Summe in Rubrik 29.
- b) bei der Summe aus den Kolonnen 19. bis incl. 21. mit der Summe aus den Kolonnen 29. bis incl. 32.
- c) bei der Summe aus den Kolonnen 25. bis incl. 27. mit der Summe aus den Rubriken 33. bis incl. 35.

7. Mit Oberoffizianten (Kolonnen 36. 38.) sind alle diejenigen gemeint, welche sofern sie nicht überhaupt zur Klasse der Dirigenten gehören, doch hauptsächlich mit der Feder arbeiten, also bis zum Kopisten herab, diesen mit eingeschlossen, so daß zu den Unteroffizianten nur Boten, Marktaufseher, Gefangenwärter und dergleichen Personen gehören.

8. Unter den Civil-Offizianten in Kommunal-Diensten sind zwar sämtliche unbefohlene Magistratsmitglieder und Rathmänner, aber nicht dergleichen sonstige Kommunalbeamten aufzuführen, deren Amt nur in solchen, fast nur gelegentlichen Dienstleistungen besteht, die sie nebenher bei dem Vertriebe ihres Privatgewerbes als Kommunalpflicht für die Kommunen verrichten, z. B. Stadtverordneten oder Mitglieder der jetzt sogenannten Stadtrathe, Bezirksvorsteher, Kirchenvorsteher, und dergleichen. Auf dem Lande gehören die Boyts und die wirklichen, d. i. als Offizianten verordneten Schulzen und GerichtsSchöppen, keinesweges aber die Stellvertreter der Boyts, welche von letztern allein abhängig sind, unter die auszunehmenden Offizianten.

9. Prediger und Schullehrer dürfen nicht unter die Offizianten aufgenommen werden, da sie eigene Rubriken haben, und eben so wenig dürfen die Offizianten noch einmal unter No. 47, als von dem Ertrage wissenschaftlicher oder künstlerischer Arbeiten lebend, aufgenommen werden, indem diese Kolonne sich nur auf Privatgeschäfte im Gegensatz der öffentlichen beziehet.

10. Es kann wohl der Fall seyn, daß ein unter den Rubriken 36 bis 39. eingetragener Offiziant, zugleich als Besitzer von Grundstücken unter Rubrik 40 bis 42. aufgeführt werden muß. In Rubrik 47. aber darf er, wie vorher erwähnt, nicht etwa noch einmal aufgenommen werden, wenn er schon als Offiziant aufgeführt worden ist.

11. Der in dem Formular genannte Mor-

samo przez się wykazuje, zupełnie zgadzają. Podobna zgodność miejsce mieć musi:

- a) przy summie z kolumn 22 i 28 z summą w rubryce 29.
- b) przy summie z kolumn 19 do 21 włącznie z summą z kolumn 30 do 32 włącznie.
- c) przy summie z kolumn 25 do 27 włącznie z summą z rubryk 33 do 35 włącznie.

7. Naczelnymi Officialistami (kolumny 36 - 38) wszyscy ci rozumieć się mają, którzy chociaż do klasy dyrygujących nie należą, szczególnież przeciw tylko piórem pracują, a zatem aż do kopistów włącznie rachując tak, że do officialistów w niższych tylko wozni, dorozorcy rynku stroże więzienia i tym podobne osoby należą.

8. Pomiedzy officialistów cywilnych w służbie gminney zostających, powinny być w prawdzie wszystkie członki Magistratu niepłatnie tudzież Radcy, nie zaś tym podobni urzędnicy gminni zaciągnięni, których urząd stakich, a nawet okolicanych tylko powinności służby, które oni obok prowadzenia prywatnego swego procederu z obowiązku gminnego dla gminy sprawują, składa się, n. p. przełożeni miasta lub członki tak nazwanej teras Rady miejskiej, przełożeni okręgu, kościołów, i tym podobni. Po wsiach woyel tudzież szottysi i ławniki jako prawdziwi officialisci zaprzysięgli na żaden zaś sposób następcy woytów, którzy od ostatnich tylko zawisli, pomiedzy spisać się mających officialistów należą.

9. Xięża i nauczyciele pomiedzy officialistów zaciągnięni być niepowinni, gdyż dla nich osobna znajduje się rubryka, tym mniej powinni być officialisci raz ieszcze pod Num. 47 jako z dochodu prac umiejętnych i kunsztownych żyjący, zaciągnięni, gdyż kolonna ta do prywatnych tylko czynności nie zaś publicznych rozciąga się.

10. Trafie się przypadek może, że officialista pod rubrykami 36 do 39 zaciągnięny, zarazem jako posiadziciel gruntów pod rubrykami 40 do 42 zaciągnięny być musi. Do rubryki iednak 47 jeżeli już pomiedzy officialistów policzony został, powtórnie zaciągnięny być niepowinien.

11. Morg grantu w formularsu wymie-

am Land ist immer der nach der Maas- und Ver-
 richtung vom 16ten Mal 1816 für öffentliche
 Verhandlungen festgesetzte preussische Morgen,
 welcher nichts anders ist, als der in den alten
 Provinzen allgemein bekannte Magdeburgische Mor-
 gen zu 180 Rheinländische Ruthen. Da fibrig-
 gens den Unterbehörden dieses Maas an vielen
 Orten unbekannt seyn möchte, und auch viele
 Grundstücke nicht vermessen sind; so wird den Un-
 terbehörden selbst überlassen, nach dem könllichen
 Maasstabe, sey es im wirklichen Flächenmaas, oder
 nach der Größe der Aussaat, der Bearbeitungs-
 zeit u. s. w. die notwendige Klassifizierung der
 Grundstücke anzugeben. Auch kann es dabei der
 Natur der Sache nach auf keine ängstliche Diskri-
 tionen ankommen.

Die drei Klassen der Grundbesitzer

- a) die sich bloß mit der Aufsicht beschäftigen,
- b) die selbst bei den ländlichen Arbeiten mit Hand
 anlegen,
- c) und noch eines Neben-Erwerbes, als Tagel-
 öhner u. bedürfen, um von dem Ertrage
 ihres kleinen Grundstücks zu leben,
 welche man unter dieser Form ungefähr zu be-
 zeichnen versuchte, gehen so unmerklich durch spe-
 zielle Verhältnisse und persönliche Abstufungen in
 einander über, daß scharfe Resultate bei diesem
 Gegenstande nicht zu erwarten sind.

12. Die Kolonne No. 46. muß nothwen-
 dig alle in den Städten vorhandene Bürger ent-
 halten, ohne diejenigen wegzulassen, die unter an-
 dern Rubriken, z. B. als Offizianten, Gutsbesitzer
 und dergleichen anderwärts noch aufgeführt wer-
 den. Uebrigens dürfen unter die Zahl der Bürger
 die Frauen nicht mit aufgenommen werden, wel-
 che das Bürgerrecht genießen, da sie unter No. 61.
 besonders aufgeführt sind. Unter No. 61. aber
 sind auch nur solche Frauen aufzuführen, welche
 entweder wirklich für ihre Person das Bürger-
 recht besonders gewonnen haben, oder solches als
 Wittwen verstorbenen Bürger genießen, und für
 ihre Person in die Bürgerrolle eingetragen sind.

13. Selsassen sind in den Städten der Ge-
 gensatz vom Bürger, auf dem Lande der Gegensatz
 vom Guts- Inhaber; mithin gehören in die Ko-
 lonnen 47. 48. 49. alle diejenigen, welche selbst-
 ständig (also nicht als Gehälfen oder Domestiken)

niony, jest zawsze morgiem pruskim podług
 regulaminu miary i wagi z dnia 16. Maia 1816
 dla czynności publicznych ustanowionym, który
 niczem więcej nie jest, jak morgiem Magde-
 burgskiem w starych Prowincjach znanym,
 a 180 kwadratowych prętów Reaskich wyno-
 szącym. Gdy zaś miara ta Władzom niższym
 w wielu miejscach nieznaną być może, tu-
 dzież wiele zapewne gruntów jest niezamie-
 rzonych, pozostawia się przeto Władzom niż-
 szym, aby podług używaney miary, czy to
 podług istotney miary tożległości pola lub
 podług ilości wysiewu, czasu uprawy i. t. d.
 potrzebną klasyfikacyą gruntów podali.

W reszcie niezależy tu co do natury
 rzeczy od żadnych obawie podlegających roz-
 różnień.

Trzy klasy właścicieli gruntów

- a) który się dozorem tylko trudni;
 - b) który się sam do prac wiejskich przy-
 kłada;
 - c) i jeszcze obocznego zarobku jako wyro-
 bniicy potrzebuia, aby z dochodu ich ma-
 łego gruntu żyć mogli;
- których by w formie tęy okolicznie ozna-
 czyć zamysłano, tak niezmiernie przez
 szczególne stosunki i osobiste podziały
 w sobie są połączone, iż dobitnych resulta-
 tów w przedmiocie tym spodziewać się
 niemożna.

12. Kolumna Nro. 46 powinna koniecznie
 wszystkich mieszczan w mieście znajdujących
 się obejmować, bez wypuszczenia tych, któ-
 rzy pod innemi rubrykami n. p. jako officya-
 liści, d-iędzieci dobr, i tym podobni gdzie
 indziej jeszcze zaciągnięni będą. Wreszcie ko-
 biety, które prawo obywatelstwa posiadają,
 do liczby mieszczan rachowane być nie mają,
 gdy te pod Nrm. 61 osobno zaciągnięne są.
 Pod Nrm. zaś 61 te tylko kobiety zaciągnięne
 być powinny, które albo prawo obywatel-
 stwa na osobę swą istotnie uzyskały, lub ta-
 kowego jako wdowy po zmarłych mieszczan-
 nach używają, tudzież w rolę mieszczan za-
 ciągnięne są.

13. Komornicy miejscy od nikogo nie-
 zależący, nie liczą się pomiędzy mieszczanów,
 więcej zaś pomiędzy dziedziców dobr, a
 satem do kolumn 47. 48. 49. należą wszyscy
 ci, którzy niepodległomi (szatam nie pomo-

existiren, und welche in den Städten nicht Bürger sind, auf dem platten Lande aber kein Land als Eigener oder Pächter bewirtschaften, in beiden Fällen auch nicht als Staatsdiener zu den Kolonnen 36. bis 39. gehören.

Gehälfen und Lehrlinge bei Gewerben, so wie die Domestiken sind keine selbstständige, für eigene Rechnung arbeitende Personen, und gehören also nach vorstehender Erklärung nicht zu den Befassen.

Wenn in den Städten Juden und Eximirte Grundstücke besitzen, ohne Bürger zu seyn; so können sie freilich nur in die Kolonnen der Befassen, (unter No. 47. 48. oder 49.) je nachdem sie ein Gewerbe treiben, oder in die Kolonne der Offizianten eintragen werden, wenn sie ein Amt verwalteten. Sollten sie aber bloß von dem Ertrage der städtischen Grundstücke leben, und kein Gewerbe daneben treiben, so sind sie unter den Befassen einzutragen, welche von Renten leben.

Alles Vorstehende gilt bei selbstständigen Personen weiblichen Geschlechts, auch für die Rubriken No. 62., 63. 64.

14. Meister, Knecht, Lehrlinge, Leibpächter und wie diese mit einer Lebenszeit mehrertheils in Naturakten abgefundenen ehemaligen Guts-Inhaber sonst noch genannt werden mögen, sind nicht besonders in dem Schema aufgeführt; sie gehören mehrertheils in die Kolonne 48, insofern sie noch arbeiten können.

15. Die Kolonne 73. bleibt in der hiesigen Provinz jetzt unangefüllt, da keine persönlichen Abgaben statt finden, welche eine Aufnahme aller Personen nothwendig machen, die über 12 Jahre alt sind.

16. In die Kolonne von 74. bis 81. gehören alle die Menschen, welche von öffentlicher Unterstützung, von Almosen, durch sogenannte milde Leistungen und dergleichen ganz oder zum Theil erhalten werden, also namentlich auch diejenigen, welche städtische und ländliche Kommunen und Korporationen unterhalten. Arme dagegen, welche bloß von Privat-Milthätigkeit und selbst gesammelten Almosen ohne alles Zuthun der Behörden leben, gehören nicht hieher.

17. Was von No. 94. bis 120. in Rücksicht auf die Religion; Verhältnisse der Einwohner gefordert wird, bezieht sich ebenfalls nicht auf die Militär-Gemeine. Im Allgemeinen wird bemerkt, daß wenn irgendwo auffer den hier genann-

ten (Militär-Gemeine) sind, und welche in den Städten nicht Bürger sind, auf dem platten Lande aber kein Land als Eigener oder Pächter bewirtschaften, in beiden Fällen auch nicht als Staatsdiener zu den Kolonnen 36. bis 39. gehören.

Pomocznicy tudzież ucznié rzemiosła i słuźący nieliczą się do osób niepodległych na własny rachunek pracujących, podług powyższego więc objaśnienia do komorników niepodległych nienależą.

Jeżeli w miastach żydzi i osoby z gminy mieyskiej wylączone, grunta posiadają, a przecież mieszczanami nie są: na ten czas mogą być do kolumny komorników (pod Nrm. 47. 48. lub 49) według prowadzonego ich proceduru, lub do kolumny oficyalistów gdy Urząd sprawują, -zaciągnięni. Jeżeli by zaś tylko z dochodu gruntów mieyskich żyli i żadnego proceduru obok tego nieprowadzili, na ten czas pod komorników z intraty żyjących zaciągnięni być powinni.

Wszystko powyżey rzeczone stosuje się do osób płci żeńskiej co do rubryk Nro. 62. 63. 64.

14. Starzy posiadziciele, domowi lub krewni, i tympodobni bywsi dziedzice dóbr po większey części w naturalnych wynagradzani, osobno w wzorze wyrażeni nie są; lecz należą do kolumny 48, jeżeli pracować jeszcze mogą.

15. Kolumna 73. sapełnioną w prowincyi tuteyszey na teraz nieostanie, gdyż żadne podatki osobiste, które spisu osób nad 12 lat liczących wymagaia, miejsca nie mają.

16 Do kolumny od 74. do 81. należą wszyscy ci ludzie, którzy z publicznego wsparcia, iatmużny, przez tak nazwane dobroczynne instytucja i tympodobne, całkiem lub w części utrzymywane bywają, mianowicie więc i ci, których mieyskie i wiejskie gminy tudzież korporacye utrzymują. Przeciwaie są ubodzy, którzy z dobroczynności prywatney i użebrańey iatmużny bez przyłożenia się do tego Władz żyją; nienależą tutaj.

17. Co do rubryk od Nr. 94. do 120. w względuie stosunków religii mieszkanców, te nierozciągają się podobnie do gmin wojskowych. W ogólnosci iednak namienia się, że, gdyby się gdzie próca wymienionych tu wy-

ren Religionspartheien sich noch andre Konfessionen oder Religions Verwandte finden sollten, diese nicht in die Tabelle selbst aufzunehmen, sondern abgesehen zu notiren sind. Die Herrnhuter und mährischen Brüder gehören übrigens ihrer eigenen Erklärung nach zu den evangelisch-lutherischen Confessionen Verwandten.

18. Die Summa aus den Rubriken No. 98, 103, 111, 113, 115, und 116. zusammen genommen, muß nach der Natur der Sache mit der Summe in Rubrik 29. genau übereinstimmen.

19. Bei No. 95., 100 und 104. wird vorausgesetzt, daß hierin nicht etwa Fiktal-Kirchen aufgenommen werden, in sofern sie Parochialrechte haben, indem dieselben unter die Pfarrkirchen gehören.

20. Auch diejenigen Gottesdienstlichen Versammlungsorter, welche sich in Privat-Wohnhäusern befinden, sind mit nachzuweisen. Jedoch muß im Einblendungsbericht ein Verhältniß dieser Art ausdrücklich bemerkt werden, damit die Angabe über die Zahl der Gottesdienstlichen Versammlungshäuser durch Vergleichung mit Rubrik 1. kontrollirt werden kann.

21. Unter selbstständigen Personen in der Kolonne 117. bis 120. sind sowohl Männer als Frauen zu verstehen, insofern sie für eigene Rechnung arbeiten.

22. Da im hiesigen Departement die Juden noch nicht das Staatsbürgerrecht besitzen, so findet hier die Rubrik 115. gar nicht Anwendung. Alle Juden sind daher in der Rubrik 116. und die selbstständigen unter Rubrik 117. bis incl. 120. nachzuweisen. Die Rubrik 115. kann nur an den Orten einen Ansat oder eine Ausfüllung erhalten, wo etwa ein Jude aus den ältern Provinzen, der in letzteren bereits das Staatsbürgerrecht erworben hat, sich niedergelassen haben möchte.

23. Bei den Unterrichts-Anstalten von No. 121. bis 147. sind nothwendig die militairischen mit aufzunehmen, und die Nachrichten darüber müssen mit gebührender Requisition ihrer Vorgesetzten oder der Chefs von den Lokal-Polizei-Behörden eingezogen werden.

24. Unter den öffentlichen Bürger- oder Wittelschulen (Rubrik 129.) sind solche vom Staat oder von der Kommune durch irgend einen öffentlichen Fonds oder Zuschuß unterhaltene Schulen

znawców religii, ieszcze inni spokrewnieni wyanawcy religii znaydowali, natenczas ci nie w tabelę wciagnieni, lecz osobno zanotowani bydz powinni. Wrescie tak nazwani Herrnhuter i bracia morawscy, należą podług ich własnego zeznania do spokrewnioney religii ewangelicko-luterskiej.

18. Summę z rubryk No. 98, 103, 111, 113, 115 i 116, pospół rachując, zgadzać się podług natury rzeczy z summą w rubryce 29. dokładnie powinna.

19. Pod Nrmi. 95, 100 i 104, kościoły filialne, jeżeli prawa parafialne posiadają, zaciagnione bydz niemają, gdyż te do rzędu kościołów parafialnych należą.

20. Mieścia zgromadzenia nabożnego które się w domach prywatnych znaydują, powinny bydz wymienione. W nadesłanym iednak raporcie flosunek onych dokładnie opisany bydz musi, iżby ilość domów zgromadzenia nabożnego, porównawszy z rubryką 1. kontrolować można.

21. Pod osobami niepodległemi w kolumnie 117 do 120 rozumieją się tak mężczyźni jako i kobiety, skora na rachunek swoy pracują.

22. Gdy w Departamencie tuteyszym żydź prawa obywatelstwa ieszcze nieposiadają; przeto rubryka 115 do nich zastosowana bydz niemoże. Wszyscy zatem żydzi w rubryce 116, osoby zaś niepodległe w rubryce 117. do 120. włącznie, umieszczeni bydz powinni. Rubryka 115. w tych tylko miejscach zapełnioną bydz może, w którychby żyd z starych prowincyi gdzie prawo obywatelstwa uzyskał, osiadł.

23. Pod rubryką instytucyjów szkolnych od No. 121. do 147. powinny bydz także i instytucja wojskowe zaciagnię, i wiadomości w tej mierze przetożeni ich lub szefowie od władz policyjnych miejscowych przez rekwiżycją zasięgnąć są obowiązani.

24. Pod publicznemi szkołami obywatelskiemi lub średniemi, (rubr. 129 i. t. d.) rozumiają się szkoły przez Rząd lub gminę z funduszu publicznego lub też dodatku utrzymywane, w których nauki do powszechnego oświecenia obywatela potrzebne, dawane bywają; są zatem średnica między elementarną i oświeconą szkołą. Stopniowanie onych

zu verstehen, in welchen die Kenntnisse gelehrt werden, die zur allgemeinen Bildung eines Bürgers erforderlich sind, sie machen also die Mitte zwischen Elementar- und gelehrten Schulen. Die Einteilung ist:

Elementarschule, welche bloß lehrt, was jeder Mensch in einem civilisirten Lande billig wissen sollte, und deren Bestimmung vornehmlich ist, die Kräfte der künftigen Seele im frühesten zum Unterricht geeigneten Alter anzugehen.

Mittel- oder allgemeine Bürgerschulen, welche lehren, was jeder nicht bloß zu gemeinen Handarbeiten bestimmte Mensch, sondern jede Person aus den sogenannten gebildeten Ständen wissen sollte.

Höhere Schulen, welche zu Ständen bilden, die einer besonders sorgfältigen, wissenschaftlichen oder künstlerischen Bildung bedürfen, und die in gelehrte Schulen, eigentliche Gymnasien, höhere Spezialschulen, z. B. für Offiziere, Kaufleute, Wundärzte u. und Universitäten zerfallen.

25. Alle Schulen, welche weder vom Staate, noch von einer Gemeinde eine Reimuneration erhalten, werden als Privatschulen betrachtet, wenn sie auch mit ausdrücklicher Erlaubnis des Staats errichtet worden sind und gehalten werden. Wenn übrigens die Lehrer an diesen Schulen ihr Lehramt auch nicht als Hauptsache betreiben: so gehören sie doch notwendig unter die Zahl der anzugebenden Lehrer, können jedoch, wegen anderwelter Verhältnisse auch in einer andern Kolonne, z. B. unter 97. 102. 108. aufgeführt seyn.

26. Wenn eine Elementarschule zugleich eine Bürgerschule ist, so daß in den niedern Klassen der Elementar- und in den obern der folgende Unterricht erteilt wird, so muß eine solche Anstalt auch in beide Rubriken 121. und 129. aufgenommen werden, jedoch ist dann auch die Zahl der Lehrer und Schüler nicht doppelt, sondern, je nachdem sie zu einer von beiden Schulen zu zählen sind, zum Theil in die eine, zum Theil in die andere Rubrik einzutragen. Eben so ist darauf zu achten, daß in Städten, wo mehr als eine Schule ist, solche Lehrer, die an mehreren Schulen zugleich Unterricht geben, nicht doppelt aufgeführt werden. Uebrigens können die in Spezialschulen (Handelschulen, Zeichenschulen u.) vorhandenen Schüler wohl schon unter einer der vorhergegangenen Rubriken vorgekommen seyn. Eigentliche Industrieschulen gehören unter die Elementarschulen. Ue-

ber ist anzunehmen: schola elementarna, która uczy, co każdy człowiek w kraju cywilizowanym wiedzieć powinien, i której przeznaczeniem jest, siły duszy dziecięcej w wieku młodocianym do nsiuk skłonnym prowadzić.

Szkoły średnie lub powszechnie obywatelskie, które uczą, co każdy człowiek do pospolitych prac ręcznych przeznaczony, i każda osoba tak nazwanego stanu oświeconego wiedzieć ma.

Szkoły wyższe mające cel oświecenia osób do stanów, które szczególniej staranniejszego, umiętniejszego i kunsztowniejszego oświecenia wymagają, tudzież które się na szkoły uczone, gymnazja właściwe, szczególne szkoły wyższe, n. p. dla officerów, kupców, chirurgów etc. i akademie dzielą.

25. Wszystkie szkoły, które ani od Rządu ani też od gminy remuneracyi nieodbiierają, uważane są chociażby też za wyraźnym zezwoleniem Rządu otworzone i utrzymywane były, są szkoły prywatne. Nadto gdyby nauczyciele szkoły tey urząd swój nauczycielski nie jako główny przedmiot sprawowali: to przecież należą koniecznie do liczby podać się mających nauczycieli, względem zaś innych ich stosunków mogą być także do innej kolumny n. p. pod 97. 102. 108. zaciągnięni.

26. Jeżeli szkoła elementarna jest zarazem szkołą obywatelską, tak, że w niższych klasach, elementarna, w wyższych zaś następną nauką dawana będzie: natenczas takowe rozporządzenie do oboch rubryk 121 i 129. zaciągnięne bydz musi, z tem wszyskkiem ilości nauczycieli i uczniow nie podwoynie, lecz w szczególności co do każdego z tych oboch szkół, częścią w jedną, częścią w drugą rubrykę zapisana bydz powinna. Podobnie uważać na to należy, aby w miastach, gdzie się więcej iak jedna szkoła znajduje, nauczyciele takowey w wielu szkołach razem naukę dający, podwoynie zaciągnięni niebyli.

Wreszcie ucantę w szkołach szczególnych (szkołach handlowych, rysunkowych etc.) znaydujący się, może iuz w rubrykach powyżey rzezonych wymieniani są. Szkoły właściwe inustryjne należą do szkół elementarnych.

Względem kolumna od Nro. 148. do 161

Der die Kolonne von No. 148. bis 161., die Post- und Anstalten betreffend, ist folgendes zu bemerken.

27. Daß unter den Feuer- Löschanstalten mit gutem Vorbedacht keine andere Gegenstände, als die jetzt aufgeführten, aufgenommen worden sind. Die Zahl der vorhandenen Feuerleiter, Hacken u. giebt keinen bestimmten Begriff von der Quantität der Rettungsmittel überhaupt, indem jede Leiter und mancher andere Hacken in Feuergefahr zu einer Feuerleiter und einem Feuerhacken gemacht werden kann, und gewiß gemacht wird.

Was aber die hölzernen und andere kleinen Handspritzen betrifft: so ist deren Brauchbarkeit zu unbedeutend, oder wenigstens zu zufällig, als daß man sie in diese Tabelle hätte aufnehmen sollen.

28. In die Kolonne No. 150. gehören Leihhäuser, Gesinde- Vermietungs- Komtoire, Rettungsanstalten für Scheintode, und ähnliche Anstalten, von deren Daseyn man eine Notiz in der statistischen Tabelle verlangen kann.

29. In die Kolonne No. 155. gehören auch solche Ärzte, welche sich der Heilung besonderer Krankheiten ausschließlich widmen, z. B. Zahnärzte, Augenärzte u.

30. Unter den Sanitäts- Anstalten sind 157. 158. 159. die öffentlichen Krankenanstalten mit verzeichnet, und die aufnehmenden Behörden werden darauf aufmerksam gemacht, daß dieselben Personen, die in diese Anstalten aufgenommen sind, auch unter den in No. 74 bis inkl. 81. als wegen Hilflosigkeit unter besonderer Aufsicht der Regierung stehenden Personen, aufgeführt seyn müssen, so daß nicht etwa eine aufnehmende Behörde, in der Meinung, einen Verdoppelungsfehler zu vermeiden, dergleichen Personen dort unter der allgemeinen Rubrik wegläßt.

Bei der Aufzählung der Erwerbsmittel, die von No. 162. bis zu Ende nachzuweisen sind, werden folgende Bemerkungen und Erläuterungen dazu dienen, möglichen Mißverständnissen und Irrthümern entgegen zu kommen.

31. Was zuerst die Bezeichnungen und Abtheilungen der verschiedenen Gewerbe betrifft; so ist es möglich, daß in der hiesigen Provinz diese sich zum Theil anders, als in den alten Provinzen des Staats stellen, und es wird den Behörden daher überlassen, für diesen Fall noch einen Nachtrag, welcher die besonders wichtigen Gewerbsverhältnisse enthält, aufzunehmen, und als

rozporządzeń policyjnych tyjących się, namienia się co następuje:

27. że pomiędzy rozporządzeniami ogólnymi, żadne inne przedmioty iak teraz zaprowadzone, objęte są. Ilość znajdujących drabini ogniowych, bosaków etc. nieobeymuje pewney ilości sposobów ratowania, gdyż każda drabina i iaki taki bosak, w niebezpieczeństwie ognia, za drabinę i bosak ogniowy użyty bydz może i zapewne użyty będzie. Co się zaś drewnianych i innych małych sikawek ręcznych tyczy: tych mała użyteczność niezasługuje, aby je do tabelli wciągnąć.

28. Do kolamny Nro. 150 należą domy pożyczką trudniące się, kantory wynajęcia czeladzi, instytucja ratowania w zachyceniu będących (Schelutodten) i tympodobne, o których bytności w tabelli statystyczney wiadomości żądać można.

29. Do kolumny Nro. 155. należą tacy lekarze, którzy się wyłącznie szczególnem leczeniem chorób trudnią n. p. dentyści, okulisci etc.

30. Pod instytucjami zdrowia Nro. 157. 158. 159. objęte zostały publiczne instytucja chorych, i zwraca się na to uwaga Władz czynności, tą trudniących się, że osoby te, które do instytucji tych przyięto są, także pomiędzy osoby w Nrch. 74 do 81 włączynie, dla niedostatku ratunku pod szczególnym dozorem ReGENCYI zostające, zaciągnione bydz powinny, tak, iżby Władza w zamiarze uniknienia omyłki z podwójnego zapisu wynikającej, osób tympodobnych pod ogólną tamże rubryką niewypuściła.

Przy wyliczeniu sposobów zarobku, które od Nro. 162 począwszy, aż do końca wykazane bydz mają, następane namienienia i objaśnienia do tego służące będą, aby nieporozumieniem i błędem zaisę mogącym, zapobieżć.

31. Co się nasamprzód wymienię i podziałów różnych procederów tyczy: podobieństwem jest, że się te w prowincyi tutejsz. ey porzędzi inaczej iak w starych prowincjach państwa nazywają, i dla tego pozostawia się Władzom, aby w razie takow, m. do datek, któryby szczególniwy ważne stosunki procederu zawierał, sporzadzity, i iako do-

Belage zu der statistischen Tabelle zu redigiren. Die Abweichung kann übrigens immer nur in einigen, der Örtlichkeit eigenhümlichen Fabrikationen liegen, bei weitem die mehresten Gewerbe sind das gegen im ganzen civilisirten Europa dieselben.

32. Unter den Gewerbetreibenden sind die Fischer nicht aufgeführt, weil die Erfahrung gelehrt hat, daß aus der Zahl derselben durchaus nicht auf die Größe oder Geringfügigkeit dieses Gewerbes geschlossen werden kann.

Es ist häufig der Fall, daß in fischreichen Gegenden die Fischerei als Nebengewerbe von sämmtlichen Einwohnern der am Ufer liegenden Dörfer betrieben wird, und also nicht in der statistischen Tabelle erscheint, während in fischarmen Gegenden sie öfter, sogar als ein hauptgeschäftliches Gewerbe vorkommt.

33. Unter die in der Kolonne 162. einzutragenden Pferde sind die Dienstpferde des Militärs nicht mit aufzunehmen.

34. Als Meister wird ein jeder aufgeführt, der sein Gewerbe selbstständig treibt; wenn aber ein sonstiger Meister sein Gewerbe als Gehülfe oder im Lohn eines andern Meisters, also nicht selbstständig treibt, ist er unter die Zahl der Hilfsarbeiter zu setzen.

35. Bei der Kolonne 179, wo das Maas oder Gewicht des in den Oelmühlen gewonnenen Oels anzugeben verlangt wird, ist vorläufig folgendes im Allgemeinen zu erinnern:

Es ist durchaus nicht die Absicht, daß irgend eine Untersuchung oder Nachforschung der Privat-Verhältnisse im Erwerb, Gewinn oder Genuß der Unterthanen eingeführt werde, und das Einkommen der Privatpersonen aus diesem oder jenem Zweige ihrer Thätigkeit, oder den Betrag ihres Aufwandes aus irgend einem Gegenstande ihres Genusses auf unmittelbarem Wege zu erhalten, so daß also namentlich von Niemanden bloß wegen Einziehung statistischer Nachrichten verlangt wird, den Werth der von ihm in einem gewissen Zeitraum verfertigten Waaren, oder den Betrag seines reinen Gewinns von irgend einem Gewerbe oder einer Beschäftigung anzugeben. Wenn in dessen durch schon bestehende Einrichtungen der Postzeit, Steuer- oder einer andern Behörde der Ertrag einzelner, in der statistischen Tabelle aufgeführten Gewerbezwäge im Ganzen oder an einem einzelnen Orte, wegen anderer Reglerungs Zwecke ohnehin ermittelt wird, oder wenn auf mittelbarem

datek do tabelli statystycznój dołączyły. Zboczenie to wreszcie w fabrykacjach tylko miescu właściwych zayść może, ile że procedery w całej cywilizowaney Europie po większey części są iedne.

32. Pomiedzy procederem trudniaciami się wymienieni rybacy nieostali, gdyż doświadczanie nauczyło, że z ilości tych, w żaden sposób na wielkości lub nieznaczności procedera tego nie niezaley. Często trafia się przypadek, że w okolicach w ryby ositych, rybołówstwo iako proceder poboczny přes wszystkich mieszkanców wsiów nadbrzeżnych prowadzone bywa, a przeto w tabelli statystycznój wymienione nie iest, lubo w okolicach w ryby ubogich iako proceder cechowy uważa się.

33. Pomiedzy konie w kolumnę 162. zaciagnąć się mairace, koni do służby woyskowej używanych liczyć niealez.

34. Jako mayster każdy zaciagniony będzie, który proceder swój sam niepodwładnie prowadzi, iezeli zaś który mayster proceder swój iako pomocnik lub za nagrodę innego maystra azatem niepodwładnie prowadzi, powinien byż w liczbie pomocników umieszczony.

35. Względem kolumny 179, w której miara lub waga oleiu w młynach olejnych robionego, podana byż ma, przypomina się w ogólności témczasowie co następuje:

Zamiarem na żaden sposób nie iest, aby iakowe śledztwo lub badanie stosunków procederu prywatnego, zrobku lub użytku podanych, wprowadzone było, iżby dochód osób prywatnych z tego lub owego zródła ich czynności, lub ilość ich nakładu z iakowego przedmiotu, ich użytku droga bezpośrednią powziąć, tak że misanowiec od nikogo iak iedynie w zamiarze zasiagnienia wiadomości statystycznych żadanym niebędzie, aby wartość towarów w pewnym czasie přes niego sporządzonych, lub ilość czystego tego zrobku z iakowego procederu lub zatrudnienia podał. Gdy przecież přes znajdujące się już rozporządzenia Władzy policyiniej, poborowey lub innej, dochód szczególnego procederu w tabelli statystycznój obiętego w całości lub w pojedynczym miescu względem innych zamiarów Regencyi wysledzony będzie, lub gdy droga pośrednią wiadomości

Wege dergleichen Notizen erhalten werden können: so wird es den Zweck des statistischen Tabellenwesens sehr befördern, wenn dergleichen Notizen gesammelt werden.

Es wird übrigens ein erfreulicher Beweis von der zweckmäßigen Thätigkeit der Behörden seyn, wenn über angemessene und die Unterthanen nicht belästigende Mittel, die Wahrheit der verschiedenen Angaben zu erforschen und zu kontrolliren, Bemerkungen und Vorschläge gemacht werden. Daß nach der Uberschrift der Kolonne 179. das Maß und Gewicht, wornach das gewonnene Produkt bestimmt wird, in dem ganzen Departement gleichförmig angegeben, oder von der zusammenfassenden Behörde auf gleiche Bestimmung gebracht werden muß, bedarf keiner weitern Auseinandersetzung. In der Regel ist hierbei der Grundsatz zu beachten, daß die für öffentliche Verhandlungen durch das Edikt vom 10ten Mai 1806 festgesetzten Maße und Gewichte gebraucht, und die Landüblichen Maße und Gewichte hierauf reduziert werden. Diejenigen Unterbehörden, welche die zu dieser Reduktion erforderlichen Kenntnisse nicht besitzen, mögen die bis jetzt bei ihnen noch üblichen Maße und Gewichte angeben, damit die Reduktion bei den Kreisbehörden oder bei uns bewirkt werde. Alles was von der Kolonne 179. hier gesagt ist, gilt auch von den Kolonnen 230. 232. 233. 235. 238. 240. 245. 246 und 248.

36. Bei der Abtheilung der Tabelli, welche von Zubereitung und Benutzung der Mineralien handelt, ist die Gewinnung und Fabrikation des Kochsalzes ganz weggelassen, indem das statistische Bureau über diesen Gegenstand von der ihm vorgelegten obersten Behörde regelmäßig Nachricht erhält.

37. Die breite Kolonne mit der Uberschrift — Bemerkungen — (309) ist dazu bestimmt, daß die wichtigsten und sich besonders in der Provinz auszeichnenden Anlagen in Maschinenspinnerei namentlich hier angegeben werden sollen. Die Bemerkungen, welche in No. 321. aufzunehmen sind, beziehen sich auf alle unter der Rubrik Weberei und Wirkerei enthaltene Fabrikationszweige von No. 310. an, so daß also die bedeutendsten Fabriken der Art namentlich darin anzugeben sind, doch einmal kommt eine solche Kolonne unter 342. vor, welche die ganze Abtheilung unter dem Titel Appretur der Stuhlarbeiten von No. 328. an in eben der Art umfaßt.

tym podobna powięte bydzi będa mogly: natomiast zamiar tabelli statystycznę wrazie zebrań podobnych wiadomości osiągnie się.

Wreszcie przyjemnym dowodem czynności Władz zamiarowi odpowiadających będzie, gdy względem sposobów przyzwolonych i dla poddanych nieuciążliwych, w celu doycia i kontrolowania prawdy różnych podań, namienienia i projekta podane będą. Ze podług napisu kolumny 179. miara i waga, podług której uzyskany produkt oznaczony będzie, w całym departamencie iednostajnie podana, lub przez Władzę czynnością tą trudniącą się, na takową zredukowana bydzi ma, niepotrzeba żadnego więcej objaśnienia. Powszechnie uważać przytem za zasadę trzeba, aby miary i wagi Edyktem z dnia 16. Maja 1816 do publicznej czynności ustanowione, używane, i swyeczayne miary i wagi mieyskie na nie redukowane były. Te zaś Władze niższe, które wiadomości do redukcji tę potrzebnych nieposiadaią, mogą miary i wagi dotychczas u nich w swyeczaju będące, podać, iżby redukcya, u Władz powiatowych lub u nas nastąpiła. Wszytko co o kolumnie 179. tutaj powiedziano, rozumię się także i o kolumnach 230. 232. 233. 235. 238. 240. 246. i 248.

36. Przy oddziale tabelli, który o przygotowaniu i użytku mineraliów opiewa, wypuszczony całkiem został zarobek i fabrykacya soli kuchennęy, gdyż biuro statystyczne względem przedmiotu tego od naczelnej Władzy nad wydziałem tym przełożonę, regularne wiadomości odbiera.

37. Kolumna rozległa z napisem — adnotacye — (309.) do tego jest przeznaczona, że w nięy mianowicie nayważniejsze i szczegalnęy w prowincyi popisujące się zakłady maszyn do przedzenia podawane bydzi mają. Adnotacye, które pod Nrm. 321. umieszczone bydzi mają, stosują się do wszystkich oddziałów fabrykacyi pod rubryką tkactwo i dziersgactwo, od Nro. 310. począwszy, rawierających się, tak, że nayważniejsze fabryki rodzaju tego, w nich wykazane bydzi mają. Raz ieszcze wydarza się taka kolumna pod Nrm. 342, która cały oddział pod tytułem appretura robot tkackich od 328. rachując, w ten sam sposób obeymuie.

38. Die Kolonne 319. soll bloß die Weberstühle enthalten, deren Inhaber die Webererei nicht als Hauptgewerbe betreiben, und sie beziehet sich namentlich auf einige Provinzen, in welchen sehr große Quantitäten von Leinen in den ländlichen Familien, deren Hauptgewerbe der Ackerbau ist, als bloße Neben- und Ausfallsarbeit erzeugt, und selbst in den Handel gebracht werden.

39. Unter den Handelsleuten, welche keine kaufmännischen Rechte haben, befinden sich No. 406 und 407. Garnhändler und Garnsammler. Diese Abtheilung gründet sich auf die Fabricationsart der Leinwand in Schlesien, wo die Garnsammler im Lande umherreisen und das Garn von den Spinnern einzeln aufkaufen; dagegen der Garnhändler es von jenen wieder kauft, sortirt und an die Weber absetzt. Es wird den Behörden überlassen, diese Rubriken nach der in hiesiger Provinz statt findenden Verfassung und Landesitte auszufüllen, oder wenn diese gar nicht thunlich scheinen sollte, auch unangefüllt zu lassen.

40. Zur Kategorie der Justiz-Kommissarien w. (Rubrik 410. 411.) gehören in hiesiger Provinz die Advokaten.

41. Unter 413. sind, außer den namentlich aufgeführten Untergehülften bei dem Handel auch sogenannte Schauer, Packer, Stauer, und überhaupt alle bei Instituten zur Erleichterung des Handels öffentlich angestellte oder als solche zu betrachtende Personen anzunehmen.

42. In die Kolonne 419. u. s. w. müssen auch alle die Matrosen und Schiffskente aufgenommen werden, welche sich nicht an ihrem Wohnorte befinden, sondern auf einländischen Schiffen unterwegs sind.

43. Unter Schiffsknechten (425) sind alle die Personen gemeint, die ein bestimmtes Gewerbe daraus machen, im Sommer zu Schiffe zu gehen; sie dürfen auch nicht unter die Zahl der Tagelöhner aufgenommen werden, wenn sie gleich im Winter Tagelöhner Arbeit treiben.

44. In die letzte Kolonne (434.) gehören auch die Kaffeehitze und Billardhalter, aber nicht die Häuser, in welchen der zur Brauerei Berechtigte bloß sein selbst gebrautes Bier anzusehen befaht ist.

Endlich werden sämtliche Behörden

45. noch angewiesen, der statistischen Tabelle eine Uebersicht beizulegen, aus welcher sich erschen

38. Kolumna 319 zawierać tylko ma warsztaty tkackie, których właściciele tkactwo nie tak ich główny proceder prowadzą, i ta rozciąga się szczególniey na niektóre prowincye, w których bardzo wielka ilość płutna przez familie wiejskie rolnictwo za główny dorobek mające, jako poboczna praca robiona i sprzedawaną bywa.

39. Pomiędzy kupcami, którzy żadnego prawa do kupiectwa nie mają, anaydują się No. 406 i 407. handlujący przędzą i zbierający onę. Oddział ten zasada się na sposobie robienia płutna w Salasku, gdzie zbierający przędzę po kraiu jeżdżą i one od przędzących oszatkowie kupują, przeciwnie zaś handlujący przędzą, też od poprosiedniczo-rzeczonoego kupuis, rozgatunkowyywa i tkaczom przedaie. Pozostawia się przeto Władzom, aby rubryki te podług urzędzenia i zwyczaju w prowincyi tuteyszey miesce mającego, zapemity, lub gdyby to niewydawało się być użytecznem, niesapemnione pozostawity.

40. Do kategorii Kommissarzy sądowych (rubr. 410, 411.) należą w prowincyi tuteyszey patronowie.

41. Pod No. 413, prócz wymienionych pomocników niższych przy handlu, powiani bydź i służący tak nazwani (Schauer, Packer, Stauer) szczególniey zaś wszystkie osoby przy instytutach do ułatwienia handlu publicznie ustanowione, lub za takowe uważane, wyrazone.

42. Do kolumny 419 i t. d. mają bydź wszyscy matkowye i szypry zaciągnięni, którzy się na iednym miescu lecz na kraiewych okrętach anaydują.

43. Pod czeladzią okrętową (425) rozmieją się wszystkie te osoby, które sobie pe-ny proceder z tego robią i latem na okrętach posostają, ci sątem do liczb najemników zaciągnięni bydź niepowinni, chociaż się zinną pracą najemną trudnią.

44. Do ostatniej kolumny (434.) należą osoby utrzymujące kawiarnie i billard, nie zaś domy te, w których prawo robienia piwo mającym, własney swey roboty piwo wyszynkowac jest wolno.

Nakoniec nalecamy wszystkim Władzom

45. aby do tabeli statystycznej wykaz dały, a ktoregoby się przekonac można,

ist, wie viel Hufen oder Morgen kultivirten Aekers, Wiesen, Waldungen, Palwen, Seen u. s. w. nachdem in jeder Gegend üblichen Maas, in ihrem Bezirk vorhanden sind.

Die Landrätthlichen Komiter werden beauftraget, davon eine General-Übersicht, auf Preussisches oder Magdeburgisches Maas reduziert, zusammen zu stellen und einzureichen.

Bromberg, den 26ten November 1816.

Königlich Preussische Regierung.
Erste Abtheilung.

wiele sie hab lub morgów uprawioney roli, łąk, lasów, odlogów, iekior i t. d. podług miary w každye okolicy używaney, w ich powiecie snayduie.

Radzców zaś siemiańskich upoważniamy, aby z tego generalny wykaz na miarę pruska lub Magdeburgską zredukowały i podawały.

Bydgoszcz, dnia 26. Listopada 1816.

Król. Pruska Regencya.
Wydział Pierwszy.

Militair = Angelegenheit.

Die Meldung der beurlaubten Landwehrmänner und der zur Krieges-Reserve entlassenen Soldaten vom stehenden Heere betreffend.

Nachdem die Formation der Landwehr ersten Aufgebots im hiesigen Departement vollendet und die ausgehoben gewesene Landwehrmänner in ihre Heimath entlassen worden, so werden nunmehr in Gemäßheit Allerhöchster Bestimmungen nach folgenden Städten, als

1. Polnisch Krone.
2. Fordon,
3. Labischin,
4. Crin,
5. Lobienz,
6. Chodziesen,
7. Czarnikau,
8. Filshe,
9. Gntewkows,
10. Strzellno,
11. Mogilno,
12. Witkows,
13. Pudewitz,
14. Klecko,
15. Zernik, und
16. Wągrowiec,

Feldweibel kommandirt, welche in den Umkreisen dieser Städte die Kontrolle sowohl über die beurlaubten Landwehrmänner, als auch über die vom stehenden Heere zur Krieges-Reserve entlassenen Soldaten, führen werden.

Względem zgłaszania się żołnierzy z półków obrony krajowey urlopowanych i żołnierzy z woyska regularnego do rezerwy woienney uwolnionych.

Gdy uformowanie siły abroyney krajowey pierwszego wezwania w Departamencie tu-teyszym ukończone i wybrani do półków siły zbroyney krajowey, do domów swych puszczeni zostali, w skutek przeto Naywyższego postanowienia, wysłani będą do następných miast, mianowicie:

1. Koronowa,
2. Fordona.
3. Labiszyna,
4. Kcyni,
5. Lobzenicy,
6. Chodzicza,
7. Czarnkowa,
8. Wielenia,
9. Gniewkowa,
10. Strzelna,
11. Mogilna,
12. Witkowa,
13. Powiedzisk,
14. Klecka,
15. Zernik i
16. Wągrowca.

Felsebrzy, którzy w okręgach miast tych, kontrolę tak żołnierzy z półków siły abroyney krajowey urlopowanych, iako też żołnierzy z regularnego woyska do nowey rezerwy woienney uwolnionych, prowadzić będą.

Es wird hiedurch die Vollzet; Behörde eines jeden Orts verpflichtet, sowohl die beurlaubten Landwehrmänner, als auch die zur Krieges: Reserve entlassenen Soldaten vom stehenden Heere, davon in Kenntniß zu setzen, und dazu anzuhalten, daß sie sich bei dem betreffenden Feldwebel melden, und demselben ihre resp. Urlaubs: und Entlassungs: Pässe zum Visiren vorzeigen.

Sowohl die beurlaubten Landwehrmänner, als auch die zur Krieges: Reserve entlassenen Soldaten vom stehenden Heere, können ihren Aufenthaltsort innerhalb der Monarchie ungehindert verändern, müssen sich Indesß beim Wechsel des Wohnorts sowohl bei dem Feldwebel des Bezirkes, welchen sie verlassen, als auch bei dem Feldwebel des Bezirkes, in welchen sie sich begeben, melden. Die Orts: Obrigkeiten werden hiermit angewiesen, keinen beurlaubten Landwehrmann, oder zur Krieges: Reserve entlassenen Soldaten eher freien Abzug zu gestatten, bis derselbe sich ausweist, daß er seinen Abgang dem Feldwebel bereits angezeigt hat; — so wie einen jeden in die Gemeinde neu angekommenen Landwehrmann oder zur Krieges: Reserve entlassenen Soldaten anzuhalten, damit derselbe spätestens binnen 8 Tagen seine Ankunft dem Feldwebel des Bezirkes melde.

Endlich wird einer jeden Orts: Obrigkeit die Verpflichtung auferlegt, den Todesfall eines von der Landwehr beurlaubten, oder zur Krieges: Reserve entlassenen, so wie überhaupt eines jeden nicht in Reihe und Glied stehenden Soldaten, dem Feldwebel des Bezirkes ohne Zeitverlust anzuzustellen, und an denselben zugleich sämtliche Militär: Effekten des Verstorbenen gegen Quittung auszuliefern.

Die Königlich Landrätlichen Ämter werden im Uebrigen sowohl hiedurch, als auch noch mittelst einer besondern Circular: Verfügung vom heutigen Tage angewiesen: die Orts: Obrigkeiten davon in Kenntniß zu setzen, nach welcher von den obengenannten Städten dieselben die Beurlaubten zu weisen haben.

Die Feldwebel werden sich am 10ten v. M. in ihren Bestimmungen: Oertern einfinden, und von diesem Tage an können die Meldungen geschehen; dürfen aber nicht lange ausgesetzt werden,

Wkładamy przeto niniejszém obowiazek na Władzę policyjną miejsca każdego, aby nietylko żołnierzy z półków siły zbrojnej krajowey urlopowanych, ale też żołnierzy z wojska regularnego do rezerwy wojenney uwolnionych o tém uwiadomiła, i do tego znagliła: iżby się u właściwego Feldfebra zgłaszali, i temuż ich szczególne urlopu i uwolnienia pass:porta do wisowania okazywali.

Tak żołnierze z półków siły zbrojnej krajowey urlopowani, iakoteż żołnierze z wojska regularnego do rezerwy wojenney uwolnieni, mogą miejsce swego pobytu wewnątrz Monarchii bez przeszkody odmienić, z tém wszystkiém powinni się przy zmianie miejsca swego zamieszkania, tak u Feldfebra okręgu, który opuszczają, iakoteż u Feldfebra okręgu, do którego się udają, zgłosić. Władzom zaś zwierzchniczym miejscowym niniejszém zalecamy, aby żadnemu żołnierzowi z półku siły zbrojnej urlopowanemu lub do rezerwy wojenney uwolnionemu, przedzwy odciąć się z miejsca niedozwalały, dopóki tenże nieudowodni, że o oddaleniu się swym Feldfebrowi doniósł; — tudzież każdego żołnierza nowo do gminy z półku siły zbrojnej, lub do rezerwy wojenney uwolnionego, przybyłego, znagliły, iżby tenże nayspóźniej w dniach 8. o przybyciu swym Feldfebra okręgu zawiadomił.

Nakoniec wkładamy na każdą Władzę miejscową obowiazek, aby każdą razą o przypadku śmierci żołnierza z półku siły zbrojnej urlopowanego lub do rezerwy wojenney uwolnionego, iako też każdego w rzędzie wojska regularnego nieoficjalnego, Feldfebrowi okręgu bez zwłoki czasu donosili, i temu wszystkie efekta wojskowe zmarłego za kwitem oddali.

Wreszcie zalecamy Radzom ziemiańskim tak niniejszém iako też szczególném urzędzeniem okólném z dnia dzisiejszego: aby Władze miejscowe o tém uwiadomiły, iak sobie te z żołnierzami urlopowanymi postępować mają.

Feldfebrzy w miejscu przeznaczenia swego dnia 10. m. b. stawiają się, i od dnia tego poczynawszy, wszystkie zgłaszania dniać się mogą, odkładano przecież na dalszy czas być

und müssen das erstemal unfehlbar im Laufe des gegenwärtigen Monats noch erfolgen.

Bromberg, den 2ten Dezember 1816.

Königlich Preussische Regierung.
Erste Abtheilung.

niemią, i pierwszą razę w biegu terażniejszego miesiąca niezawodnie nastąpić muszą.

Bydgoszcz, dnia 2. Grudnia 1816.

Król. Pruska Regencya.
Wydział Pierwszy.

Nachtrag. Polizei=Angelegenheit.

Die in dem Dorfe Goray bei Kleszewo im Königreiche Polen ausgebrochene Viehseuche betreffend.

In dem Dorfe Goray bei Kleszewo, Wojwodtschaft Kallisch, ist im abgelauenen Monat die Rindviehseuche ausgebrochen. Es ist dieserhalb und hiemit, wo wir diese Anordnung ausdrücklich aufheben werden, von uns die Grenzsperrung gegen das Königreich Polen verfügt, und wird das Viehhandel-treibende Publikum benachrichtigt, daß weder Hornvieh noch giftfangende Sachen, namentlich rohe Häute, Haare, Hörner, ungeschmolzenes Talg, Rindfleisch, Dünger, unearbeitete Wolle, und Rauchfutter aus dem Königreiche Polen über die beiderseitige Grenze eingebracht, noch eingelassen werden dürfen.

Bromberg, den 9ten Dezember 1816.

Königlich Preussische Regierung.
Erste Abtheilung.

Względem wynikłej zarazy bydła w wsi Goray przy Kleszewie w Królestwie Polskim.

W wsi Goray przy Kleszewie w województwie Kaliskim wynika w miesiącu zeszłym zaraza bydła. Z powodu więc tego, aż do tąd, dopóki rozporządzenia niniejszego wyrażnie nie cofniemy, granica przeciwko Królestwu Polskiemu zamkniętą być ma, i uwiadomiamy publiczność handlem bydła trudniącą się, że ani bydło rogate ani też raczy truczynę chwytające, mianowicie surowe skóry, włosy, rogi, nietopiony łój, ryntowe mięso, gnoy, nieobrabiona sierść, i sucha pasza na tuteyszą stronę granicy wprowadzana i wpuszczana być niepowinna.

Bydgoszcz, dnia 9. Grudnia 1816.

Król. Pruska Regencya.
Wydział Pierwszy.

Öffentlicher Anzeiger.

Beilage des Amts-Blatts No. 50. der Königl. Bromb. Regierung.

No. 50.

Bromberg, den 13. Dezember 1816.

Sicherheits-Polizei.

Der wegen begangenen Pferdediebstahls verhaftete Schullehrer Michael Zalewski, aus Dombrowken Amtes Untslaw, ist den 12. Oktober d. J. auf dem Transport zwischen Kulusee und Thorn entsprungen. Es werden daher alle resp. öffentlichen Behörden hienit gebührend ersucht, den gedachten *z.* Zalewski im Betretungsfall arretiren, und unter sicherer Bedeckung an die unterzeichnete Behörde gegen Erstattung der Kosten abliefern zu lassen.

Thorn, den 28sten November 1816.

Königl. Preuß. Besserungs-Polizei-Gericht.

Signallement.

Der Schullehrer Michael Zalewski ist 35 Jahre alt, evangelischer Religion, aus der Stadt Myplin in Pohlen gebürtig, spricht und schreibt Deutsch und Polnisch, ist über 5 Fuß groß, hat blonde Haare, eine hohe Stirn, blonde Augenbraunen, hellblaue Augen, länglich schmale Nase, kleinen Mund, gesunde Gesichtsfarbe, volle und etwas pockennarbtige Gesichtsforn und ist starker Statur. Bekleidet war er mit einem grautuchenen Rock, dergleichen Weste, weißen tuchenen Beinkleidern, Ungrischen Stiefeln, rundem Huth, schwarzfeldenen Halsstuch und einem grautuchenen Mantel, mit mittelmäßigen Kragen, welcher gesättert ist mit hellblauem Boy.

Ein gewisser Adalbert Radzilewski, Wirth in der Lubiner Hauländeret, des Verbrechens der Sodomy beschuldigt, hat sich vor seiner Arretirung aus seinem genannten Wohnort heimlich entfernt. Wir ersuchen daher sämtliche Civil- und Militär-Beörden, als auch Privat-Personen auf den im untenstehenden Signalement näher bezeichneten Adalbert Radzilewski ein wachsames Auge zu haben, ihn im Betretungsfall zu arretiren und unter sicherer Begleitung in das hiesige Gefängniß abliefern zu lassen.

Signallement.

Adalbert Radzilewski ist hoch gewachsen, hat dunkelblonde Haare, eine hohe Stirn, schwarze Augenbraunen und Augen, einen großen Mund,

Nieiki Woyciech Radziewski gospodarz z holendrow Lubinskiach a sodomia obwiniony, nim zaarrestowany zostal, oddalil sie potajemnie z miesca swego ostatniego pobytu. Wzywamy przeto wszelkie Wladze tak cywilne jako i woyskowe, niemniej i prywatne osoby, aby na rzeczonego Woyciecha Radziewskiego wedle ponizszego opisu baczne oko miec i w razie poymania do tutajszego wiesienia pod strazą dostawic kazaly.

Opis iego iest nastepujacy:

Woyciech Radziewski, iest wzrostu dobrego, włosow ciemno-blad, czola wysokiego brwi i oczy czarne, nosa dlugiego, usk

langen Bart, und ein etwas längliches blaßes Gesicht, ist ohngefähr 21 Jahr alt, katholischer Religion, und spricht bloß Polnisch.

Bei seiner Entweichung trug er eine alte weisse wollene Jacke, die mit alter weißer Leinwand gefüttert und mit weißen bleiernen Knöpfen besetzt war, weisseleine Hemkleider, alte ordinaire Stiefeln mit niedrigen Absätzen, eine grüneuchne mit Fuchs besetzte Mütze (Kaplarer genannt.)

Plessern, den 25ten November 1816.

Königl. Preuß. Polizei-Besserungs-Gericht.

Alle Civil- und Militär-Behörden werden hierdurch aufgefordert und ersucht, auf den Baugesaugenen Carl Friedrich Achmann, aus Fürstenberg in Mecklenburg, welcher des Diebstahls an geschuldt, und aus dem Festungsgefängnisse zu Stettin am 4ten November d. J. entwichen ist, aufmerksam zu seyn, ihn dingfest zu machen, und gegen Ersatz der Kosten gefesselt an die Königl. Kommandantur in Stettin abliefern zu lassen.

Bromberg, den 29ten November 1816.

Königlich Preussische Regierung.
Erste Abtheilung.

Signalement.

Alter 26 Jahr, 5 Fuß 2 Zoll groß, hat schwarzes Haar, runde Stirn, schwarze Augenbraunen, graue Augen, spitze Nase, mittlern Mund, schwarzen Bart, breites Kinn, längliches Gesicht, ist blaßer Gesichtsfarbe, kleiner und voller Statur. Besondere Kennzeichen: pockennarbig, an der linken Hand eine Narbe. Profession ein Jäger.

W e k l e i d u n g.

Weisse wollene Jacke, graue leinene Hosen, ein paar halb und halb schwarze Tuchhosen.

Alle Civil- und Militär-Behörden werden hierdurch aufgefordert und ersucht, auf den Knecht Paul Wodecki aus Bachorze Amts Konczewic,

obszernych, brody pociągłey, twarzą także cokolwiek pociągłey bladej, ma lat około 21, religii katolickiej, mowi tylko po polsku.

Pray uciesce swęy miał na sobie kamizelkę starą wełniakową białą płuciem szarém także białem podszytą i na białe otwierane guziki zapinaną, spodnie białe płucienne, boty stare ordynaryjne, na niskich obcasach, czapkę kapłarek szwaną z lisim futrem i zieloném sukniem pokrytą.

Pysdry, dnia 25. Listopada 1816.

Królewsko-Pruski Sąd Policyi Poprawczej.

Wzywa i uprasza się wszystkie Władze tak cywilne jako też i woyskowe, aby na więźnia Karola Frydricha Achtmann, z Fürstenberga w Meklemburgu, który o kradzież obwiniony został i z więzienia twierdy Szczecina dnia 4. Listopada r. b. zbiegł, baczną dawały oko, w razie wysledzenia przytrzymać, i za zwrotem kosztów do Królewskiej Kommandantury w Szczecinie pod mocną strażą odesłać.

Bydgoszcz, dnia 29. Listopada 1816.

Król. Pruska Regencya.
Wydział Pierwszy.

R y s o p i s.

Wiek 26 lat, wzrost 5 stop 2 cale, włosy czarne, czoło okrągłe, brwi czarne, oczy szare, nos kończaty, usta mierne, podbródek szeroki, broda szeroka, twarz podługowata, kolor twarzy bladej, sytuacja ciała i zupełna. Znaki szczególne: dziobaty, u lewéj ręki ma bliznę, professyi stralec.

U b i ó r.

Kurtkę wełnianą białą, spodnie szare płucienne, parę spodni na pół szarych i na pół czarnych.

Wzywa i uprasza się wszystkie Władze tak cywilne jako też woyskowe, aby na parobka Pawła Wodeckiego z Bachorza w cko-

welcher des Diebstahls angeschuldigt, und am 17ten November d. J. entwichen ist, aufmerksam zu seyn, ihn dingfest zu machen und gegen Ersatz der Kosten an das Königl. Polizei-Befehlungs-Bureau in Thorn abliefern zu lassen.

Bromberg, den 2ten Dezember 1816.

Königlich Preussische Regierung.
Erste Abtheilung.

Signalment.

Alter 24 Jahr, 5 Fuß 8 Zoll groß, hat rothes Haar, roth-n Hart, rundes mit Sommersprossen bedecktes Gesicht. Besondere Kennzeichen: spricht nur polnisch und ist katholischer Religion.

Bekleidung.

Einen hellblauen gewöhnlichen polnischen Rock, welcher auf dem Rücken mit einigen blauen Schnüren besetzt ist. Eine blaue tuchene Weste und lederne Hosen.

Das hiesige evangellische Schulhaus, Wallstraße No. 279 u. 280, in welchem sich jetzt die Königl. Hauptwache befindet, und welches 5 Zimmer 2 Küchen und einen Keller enthält, soll mit dem dazu gehörigen Stall und Garten nach der Bestimmung der Königl. Hochblühlichen Regierung im Wege einer öffentlichen Lizitation verkauft und das Kaufgeld zur baulichen Einrichtung des ehemaligen hiesigen Karmeliter-Klosters zu einem Elementar-Schulhause verwendet werden.

Wir haben den Lizitations-Termin auf den 20ten Dezember c. Vormittags um 10 Uhr vor dem Herrn Regierungsrath Ant. Strödel, Herrn Tribunals-Advokaten Pigosiewicz und Herrn Stadtkämmerer Nasse als Abgeordneten der unterzeichneten Schul-Deputation angesetzt und laden den Besitz- und Zahlungsfähige Kauflustige ein, sich zu diesem Termin im Bureau des hiesigen Magistrats zahlreich einzufinden.

Nachrichtlich bemerken wir, daß das Grundstück von hiesigen Bauverständigen unter Direction

nomii Konczewicki, który o kradzież obwiniony został, i dnia 17. Listopada zbiegł, bacząc dawały oko w razie wyśledzenia przetrzymały, i za zwrotem kosztów do Królewskiego Sądu Policyi Poprawczy w Toruniu pod mocną strażą odesłały.

Bydgoszcz, dnia 2. Grudnia 1816.

Król. Pruska Regencya.
Widział Pierwszy.

R y s o p i s.

Wiek 24 lat, wzrost 5 stóp 8 cali, włosy czerwone, broda czerwona, twarz okrągła piegowata. Znaki szczególne: mowi tylko po polsku i jest religii katolickiej.

U b i ó r.

Surdut niebieski polską robotą, który na ramieniu niebieskimi sznurkami jest obsadzony, kamizelkę sukienkę niebieską, spodnie skurczane.

Dom szkoły ewangelickiej tu w ulicy Wąłowey pod Nrmi. 279 i 280 sytuowany, w którym się teraz Królewski odwach główny znajduje i który 5 pokoiów 2 kuchnie i jedną piwnicę w sobie zawiera, ma wraz z należącą do niego stajnią i ogrodem stósownie do ustanowienia Król. Przes. Regencyi drogą licytacji publicznej być przedany, summa kupna zaś do wybudowania byłego tutejszego klasztoru karmelickiego na dom szkoły elementarnej obrócona.

Termin licytacji wyznaczeliśmy na dzień 30. Grudnia r. b. o godzinie 10. przed południem przed W. Strödel Konsyliarzem Regencyinym, W. Pigosiewiczem Adwokatem Trybunalskim i W. Nasse Kamlarzem miejskim jako delegowanym podpisaney Deputacyi szkolney i wzywamy ochotników do nabywania i zapłacenia zdolnych, aby w rzeczonym terminie w tutejszym Biurowi Magistrackim licznie się zgromadzili.

Dla wiadomości nadmieniamy, że possessya ta przez tutejszych biegłych pod Dyrek-

und die erforderlichen Beweise zu produciren; nach Ablauf dieser Frist wird dagegen keiner mehr mit seiner Legitimation gehört werden, vielmehr werden alsdann diese Sachen plus licitando verkauft, und der Verkaufs Betrag dem Fisco als bonum vacans zuerkannt werden.

Wirsitz, den 29sten November 1816.

Königl. Friedens-Gericht Polizeilicher
Abtheilung Kaminschen Kreises.

(unterg.) F. Demblinski. Rymarkiewitz.

własność rzeczy wzwyż oznaczonych. Po upłynieniu terminu tego zaś, żaden bowiem z swą legitymacją niebędzie słuchanym, owszem natenczas rzeczy te publicznie zostaną sprzedane i cena sprzedaży z téy wynika Fiskusowi iako bonum vacans przyderzona.

Wyrzysk, dnia 29. Listopada 1816.

Król Sąd Pokoju Wydziału Policji
Powiatu Kamińskiego.

(podp.) J. Dembiński. Rymarkiewicz.

Es wünscht Jemand als Rechnungsführer oder auch als Hauslehrer ein baldiges Unterkommen zu finden. Nähere Nachricht hierüber ertheilt der Herr Kanzlei-Direktor Rasche zu Bromberg.

Da mir die Anzeigle geworden, daß das ganze Loos No. 46687., wie auch die zwei Viertellose, No. 35108. Litt. d., und 35108. Litt. a., der Königl. 34sten Klassen-Lotterie 5ter Klasse, den Eigenthümern abhänden gekommen, so warne ich hienit einen jeden, solche käuflich an sich zu bringen indem sowohl bei der Königl. General-Lotterie-Direktion in Berlin, wie auch bei mir solche Vorkehrungen getroffen, daß wenn auf vorgenannte Lose gewonnen werden sollte, der Gewinn nur den rechtmäßigen Eigenthümern ausgezahlt werden wird.

Zugleich bemerke, daß zur 42sten kleinen Geld-Lotterie wieder Lose zu 1 Rthlr. 2 ggr. Einsatz zu haben sind.

Bromberg, den 22ten Dezember 1816.

A. W. L. George, Königl. Lotterie-Einnehmer.